
MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE OBSERVARE A ALEGERILOR

Alegerile Parlamentare, Republica Moldova – 5 aprilie 2009

RAPORT PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

Chișinău, 6 aprilie 2009 – Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA) pentru alegerile parlamentare din Republica Moldova din 5 aprilie 2009 este o inițiativă a Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/BIDDO), Adunării Parlamentare a OSCE (AP OSCE), Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) și Parlamentului European (PE).

Alegerile sunt evaluate în vederea corespunderii lor cu angajamentele OSCE și angajamentele Consiliului Europei pentru alegeri democratice, precum și cu legislația Republicii Moldova. Această declarație cu privire la constatările și concluziile preliminare este făcută înainte de finalizarea procesului electoral. Evaluarea finală a alegerilor va depinde parțial de desfășurarea etapelor rămase ale procesului electoral, inclusiv totalizarea și anunțarea rezultatelor și pronunțarea asupra posibilelor contestații după ziua alegerilor. OSCE/BIDDO va publica un raport final cuprinzător, care va include și recomandări pentru eventuale îmbunătățiri, aproximativ opt săptămâni după finalizarea procesului electoral. Delegația APCE va prezenta raportul său în cadrul sesiunii plenare din aprilie 2009 a Adunării în Strasbourg.

Instituțiile reprezentate în MIOA țin să mulțumească autorităților din Moldova pentru cooperare și sunt gata să continue susținerea desfășurării alegerilor democratice.

CONCLUZII PRELIMINARE

Alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 s-au desfășurat în general într-un mediu pluralist, oferind alegătorilor alternative politice distincte și a întrunit multe din angajamentele asumate în cadrul OSCE și Consiliului Europei.

Votarea în ziua alegerilor a fost bine organizată și avut loc într-o atmosferă calmă și liniștită, fără ca incidente majore să fie semnalate. Observatorii au remarcat o bună cunoaștere a procedurilor electorale atât de către membrii comisiilor electorale, atât și de către majoritatea alegătorilor. Numărarea a fost evaluată pozitiv, însă un număr semnificativ de neajunsuri de ordin procedural fiind remarcate. Procesarea rezultatelor de către consiliile electorale de circumscripție necesită îmbunătățiri suplimentare, deși observațiile indică o evaluare mai mult pozitivă, decât una critică.

Mass-media a oferit concurenților posibilitatea să-și transmită mesajul către alegători, în particular prin intermediul dezbaterilor și timpului de antena contra plată, și astfel a dat posibilitate alegătorilor să facă o alegere informată. Cu toate acestea, radiodifuzorul public *Moldova 1* a oferit tratament preferențial autorităților în programele sale de știri, estompând diferența dintre reflectarea obligațiilor de serviciu al înalților demnitari de stat și activitățile lor de campanie.

MIOA a observat următoarele aspecte pozitive adiționale ale procesului electoral:

- Listele electorale și candidații au fost înregistrați în cadrul unui proces incluziv;
- Comisia Electorală Centrală (CEC) a activat în general de o manieră profesionistă și transparentă;

- Concurenții electorali au putut beneficia de un cadru legal îmbunătățit în vederea organizării de manifestații electorale, asigurat de noua Lege privind întrunirile publice;
- Procesul de luare a deciziilor de către organele electorale și instanțele judecătorești în privința contestațiilor depuse a fost de o manieră să asigure ca acestea să fie examinate în general în limitele termenilor prevăzuți și cu respectarea principiilor unui proces corespunzător;

Cu toate acestea, următoarele neajunsuri rămân a fi nerezolvate:

- Mediul în care s-a desfășurat campania a fost afectat de frecvente relatări nefondate și intimidări, inclusiv din partea poliției, la adresa alegătorilor și candidaților, precum și afirmații privind utilizarea inadecvată a resurselor administrative. Unele din aceste afirmații au fost verificate;
- Înregistrarea alegătorilor a avut loc neuniform și duce lipsă de un cadru legal convenit. Metodele de compilarea a listelor au variat considerabil în rândul autorităților locale, mai ales în ceea ce privește includerea alegătorilor cu reședința în străinătate;
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului nu a reușit să reacționeze prompt pentru soluționarea problemelor legate de reflectarea campaniei în mass-media;
- Regulamentul CEC privind reflectarea campaniei în mass-media a inclus restricții ce contravin principiilor libertății de exprimare și accesului la informație, garantate de Constituție.

Codul electoral a oferit în general o bază adecvată pentru desfășurarea unor alegeri democratice. Totuși, pragul electoral, interzicerea alianțelor preelectorale și limitarea drepturilor electorale ale persoanelor cu multiplă cetățenie, luate împreună, au creat obstacole pentru multe partide politice și candidați. În plus, prevederea privind prezența la urne necesară pentru validarea alegerilor creează posibilitatea unui unor cicluri de alegeri eșuate.

Ca și în alegerile precedente, votarea nu s-a desfășurat pe teritoriul aflat, din 1992, sub controlul *de facto* al autorităților transnistrene. Alegătorii având reședința în Transnistria au putut vota în 10 secții de votare speciale situate pe malul de vest al râului Nistru. În Corjova, localitate disputată de pe malul est, votarea a fost împiedicată în mod agresiv în ziua alegerilor de o mulțime aparent organizată.

CONSTATĂRI PRELIMINARE

Context

Alegerile parlamentare din 5 aprilie au fost organizate pentru a alege 101 deputați în parlamentul unicameral al Republicii Moldova pentru un termen de patru ani. Aceste alegeri au fost privite ca deosebit de însemnate întrucât parlamentul nou ales va desemna noul Președinte al Republicii Moldova. La încheierea a două mandate, Președintele în exercițiu, Vladimir Voronin, Președintele Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), nu poate candida pentru un nou termen.

Legislativul actual este compus din patru fracțiuni ale partidelor politice, inclusiv PCRM cu 55 locuri, Alianța „Moldova Noastră” (AMN) – 14 locuri, Partidul Democrat din Moldova (PDM) – 11 locuri și Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD) – 7 locuri. Ceilalți 14 deputați nu au fost afiliați nici uneia din aceste fracțiuni.

PCRM s-a bucurat de majoritatea absolută în legislativ începând cu anul 2001. După alegerile parlamentare din 2005, PCRM și-a asigurat susținerea mai multor partide, inclusiv PDM și PPCD, pentru alegerea dlui Vladimir Voronin în calitate de Președinte, pe data de 4 aprilie 2005.

Cadrul juridic

Constituția, adoptată în 1994 (cu ultimele modificări operate în 2006) și Codul Electoral, adoptat în 1997 (cu ultimele modificări operate în aprilie 2008) reprezintă actele legislative de bază ce reglementează desfășurarea alegerilor. Cadrul juridic relevant include și Legea cu privire la partidele politice (2007), Legea privind întrunirile publice (2008), legile organice cu privire la instanțele judecătorești, precum și regulamentele și hotărârile pronunțate de CEC.

Recenta Opinie comună a OSCE/BIDDO și a Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei au conchis că deși Codul Electoral a continuat să ofere o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor democratice, modificările operate în 2008 au reflectat recomandările anterioare într-o măsură limitată¹. Modificările cheie, care au trezit îngrijorări în rândul partidelor politice de opoziție, au inclus și ridicarea pragului electoral pentru reprezentarea partidelor în parlament, interzicerea formării coalițiilor preelectorale și limitarea drepturilor persoanelor care dețin cetățenie multiplă să devină deputați în parlament. Aceste prevederi, luate împreună, creează obstacole pentru multe partide politice și candidați, inclusiv persoane ce aparțin minorităților naționale.

Sistemul electoral

Deputații în Parlamentul Republicii Moldova sunt aleși în cadrul unei singure circumscripții naționale prin reprezentare proporțională în baza listelor de partid închise. Pragul electoral este de șase la sută din voturile valabil exprimate pentru partidele politice și trei la sută pentru candidații independenți.

Alegerile se consideră valabile dacă la ele au participat cel puțin jumătate din alegătorii înregistrați. În cazul în care această condiție privind prezența minimă nu este satisfăcută, se vor organiza alegeri repetate în decurs de 14 zile în baza aceluiași liste de candidați și liste de alegători, fiind necesară o prezență minimă mai mică, de cel puțin o treime din electorat. Dacă alegerile repetate nu vor satisface condiția acestei prezențe minime mai mici, vor fi anunțate alegeri noi. OSCE/BIDDO și Comisia de la Veneția a Consiliului Europei a recomandat în repetate rânduri înlăturarea acestei condiții privind prezența minimă la urne, întrucât aceste prevederi creează posibilitatea unui întreg ciclu de alegeri eșuate.

Administrarea alegerilor

Alegerile parlamentare din 2009 au fost administrate de o administrație electorală de trei nivele, compusă din CEC, 35 consilii electorale de circumscripție (CC) și 1 977 birouri electorale ale secțiilor de votare (BSV). Organele de administrare a alegerilor nu pot include membri ai partidelor politice sau ai consiliilor locale. Concurenții electorali au dreptul de a numi câte un reprezentant cu drept de vot consultativ la fiecare nivel al administrației electorale.

¹ Opinia comună a OSCE/BIDDO și Comisiei de la Veneția cu privire la Codul Electoral al Republicii Moldova, în redacția din 23 octombrie 2008 (CDL-AD(2008)022), p. 5

CEC este un organ permanent compus din nouă persoane, numite în funcție pe un termen de cinci ani. Legea prevede ca un membru al CEC să fie numit de către Președinte și unul de către guvern. Ceilalți șapte sunt numiți de către partidele politice, corespunzător numărului locurilor deținute. În prezent, PPCD este reprezentat de un membru și PCRM, AMN și PDM de câte doi membri fiecare.

Toate 35 CC care au fost constituite pentru aceste alegeri au câte 11 membri – doi fiind numiți de judecătoriile de sector, iar ceilalți nouă numiți de partidele politice, corespunzător reprezentării lor în parlament. Componenta BSV au fost decisă de CC și acestea erau formate din șapte, nouă sau unsprezece membri, în funcție de numărul alegătorilor aflați în raza secției de votare; trei din ei au fost numiți de consiliile locale, iar restul – de partidele parlamentare.

CEC a activat de o manieră transparentă și profesionistă, deși uneori au fost semnalate îngrijorări cu privire la imparțialitatea sa în procesul de adoptare a hotărârilor cu privire la contestații. CEC s-a întrunit în ședințe de două ori pe săptămână. Ședințele CEC, inclusiv agenda, au fost anunțate pe pagina web a CEC. Ședințele au fost bine organizate și deschise pentru public, mass-media din țară și observatori. Hotărârile erau anunțate prin comunicate de presă și publicate pe pagina web, majoritatea în decursul a 24 ore.

CEC a adoptat o serie de hotărâri importante, inclusiv cu privire aplicarea ștampilei în actele de identitate ale alegătorilor, ca măsură împotriva unei posibile votări multiple și acordarea drepturilor de vot alegătorilor ce nu au viză de reședință sau cu acte de identitate expirate.

Unele prevederi ale Codului Electoral nu au fost implementate deloc sau au fost tratate de administrația electorală ca „opționale”. Au avut loc neglijări ocazionale ale termenelor electorale și nu a fost asigurată adecvat asumarea responsabilității pentru procesul de tipărire a buletinelor de vot și distribuire a Certificatelor pentru drept de vot (CDV) de la CC către BSV. În pofida cerințelor legale, majoritatea secțiilor de votare vizitate pe parcursul perioadei electorale nu au reușit să se deschidă cu 20 zile înainte de alegeri, iar în jumătate din secțiile de votare vizitate nu era afișată lista electorală.

În hotărârea sa din 20 martie, CEC a oferit alegătorilor cu reședința în regiunea transnistreană posibilitatea de a vota în 10 secții de votare special destinate pe malul de vest al râului Nistru. În Corjova, comună disputată de pe partea de est al râului Nistru, votarea a fost împiedicată în mod agresiv în ziua alegerilor de o mulțime aparent organizată.

Înregistrarea alegătorilor

Responsabilitatea pentru compilarea listelor electorale revine executivelor locale. Codul Electoral prevede că CEC cooperează cu Ministerul Dezvoltării Informaționale (MDI) în vederea stabilirii numărului alegătorilor înregistrați. MDI a oferit CEC un extras din Registrul de Stat al Populației, pe care îl administrează și aceste date au fost transmise autorităților locale ca să le ajute la compilarea listelor electorale (LE). Pe data de 17 martie, în baza LE compilate la nivel local, CEC a anunțat cifra de 2 549 804 de alegători înregistrați, o creștere de aproximativ 10 procente comparativ cu ultimele alegeri parlamentare.

Compararea datelor privind persoanele cu drept de vot oferită de MDI și datele privind numărul alegătorilor oferite de executivile locale au dezvăluit o discrepanță de circa 160 000. Această discrepanță a trezit întrebări în rândul unor actori implicați în alegeri referitor la posibilele erori și înregistrările multiple.

Observatorii OSCE/BIDDO au remarcat că metodele de compilare a LE au variat considerabil în rândul autorităților publice locale, ceea ce a dus la controverse între CEC și unele autorități locale, în special cu privire la includerea alegătorilor de peste hotare. La 23 martie, CEC a emis o notă explicativă conform căreia alegătorii cu reședința peste hotare urmează să fie incluși în LE de bază din Moldova. Această abordare a fost contestată în unele localități, cum ar fi Hâncești și Găgăuzia.

Dat fiind numărul considerabil de cetățeni moldoveni cu reședința temporară peste hotare, s-a creat o controversă cu privire la cererile din partea unor partide politice și indivizi de a deschide secții de votare suplimentare peste hotare. Conform Codului Electoral, alegătorii de peste hotare pot vota doar la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova. Pentru aceste alegeri, au fost înregistrați 22 064 alegători pentru a vota în cele 33 secții de votare de peste hotare. Oricum, ca rezultat al hotărârii CEC de a permite tuturor cetățenilor aflați peste hotare să voteze, inclusiv și cu pașapoarte expirate, au fost tipărite 63 091 de buletine de vot pentru votarea din afara țării. Această hotărâre contravine prevederii Codului Electoral care stipulează ca numărul buletinelor de vot tipărite pentru votarea în afara țării să nu depășească numărul alegătorilor înregistrați cu mai mult de 5 la sută.

Pe lângă LE de bază, comisiile electorale au perfectat LE suplimentare în ziua alegerilor, pentru a include alegătorii fără viză de reședință, alegătorii cu CDV, alegătorii înregistrați pe teritoriul circumscripției respective, dar care nu au fost incluși în LE obișnuite și alegătorii din Transnistria care votează la secțiile de votare destinate special. LE suplimentare separate au fost pregătite și pentru a include alegătorii care nu pot părăsi casa și care au votat cu urna mobilă.

Mediul de desfășurare a campaniei

Deși mediul de desfășurare a campaniei a fost în general unul pluralist, au avut loc relatări frecvente de intimidare a candidaților și alegătorilor și implicare a poliției, unele dintre care au fost verificate. Cu câteva luni înainte de alegeri, au fost inițiate investigații penale și fiscale împotriva unui șir de lideri din opoziție și activiști de partid. Principalii candidați din opoziție s-au plâns că frica de posibile repercusiuni a afectat campaniile lor electorale.

Conform datelor oferite de CEC, 1 183 candidați pe 12 liste de partid, precum și cinci candidați independenți², au fost înregistrați în cadrul unui proces inclusiv. 208 candidați au fost raportați ca deținând mai mult decât o cetățenie și în cazul în care vor fi aleși, vor trebui să inițieze procedurile de renunțare la cealaltă cetățenie (sau cetățenii) pentru a-și ocupa locurile în parlament.

Partidul de guvernământ, PCRM, s-a concentrat pe viziunile sale asupra realizărilor economice din ultimii opt ani, necesitatea stabilității și poziția internațională a Președintelui, care s-a implicat în activități majore de politică externă pe parcursul campaniei. Majoritatea partidelor de opoziție au criticat PCRM pentru corupția răspândită și management inadecvat și au făcut agitație bazându-se pe o retorică anticomunistă. Agitația electorală negativă, în special împotriva personalităților cheie din opoziție, a devenit tot mai frecventă odată cu apropierea zilei alegerilor.

Ca urmare a unui start cu rezonanță redusă, campania a luat amploare odată cu finalizarea înregistrării candidaților pe 10 martie. În afara capitalei Chișinău, concurenții electorali au

² Inițial au fost înregistrate 15 liste de partid și 6 candidați independenți. Ulterior trei partide politice și un candidat independent s-au retras din cursă.

desfășurat campania electorală prin agitație de la ușă la ușă și amplasarea afișelor și panourilor electorale. Evenimentele electorale majore au avut loc în mare parte în Chișinău.

MOA OSCE/BIDDO a primit numeroase rapoarte din partea concurenților electorali referitor la înlăturarea, distrugerea sau murdărirea afișelor și panourilor electorale și a verificat astfel de cazuri în Chișinău, Vulcănești și Bălți. În Orhei, birourile unor partide de opoziție au fost vandalizate în noaptea din 16 spre 17 martie.

MOA OSCE/BIDDO a remarcat și cazuri de intervenire în întrunirile și marșurile desfășurate de partidele de opoziție. Pe 13 martie în Chișinău, în cadrul unui marș de protest al tinerilor din AMN în fața Ministerului de Interne, persoane neidentificate au aruncat în grupul de participanți sticle de plastic umplute cu vopsea. Unele marșuri ale partidelor de opoziție au fost tulburate de grupuri aparent organizate care strigau insulte în adresa participanților și candidaților după cum a fost observat în regiunea Orhei și în orașul Bălți.

Pe parcursul perioadei electorale, MOA OSCE/BIDDO a primit numeroase rapoarte din partea partidelor de opoziție privind diverse forme de implicare a poliției în campanie. Partidele s-au plâns de obstrucționări și intimidări de către poliție la adresa alegătorilor care doresc să participe la marșurile lor. Partidul Liberal Democrat (PLDM) s-a plâns că în unele orașe poliția a oprit autocarele cu susținătorii partidului care planificau să participe la marșul din Chișinău de pe 22 martie. MOA OSCE/BIDDO a confirmat astfel de cazuri în Orhei și Bălți.

MOA OSCE/BIDDO a fost informată și despre un arest, un caz în instanța de judecată și o eventuală expulzare a doi consultanți străini ai PLDM din cauza unor acuzații discutabile. În alt caz, MOA OSCE/BIDDO a confirmat un caz când un funcționar de rang înalt al poliției din Briceni a fost demis din cauza refuzului de a contribui la o presupusă activitate a poliției desfășurată în favoarea PCRМ. Într-un alt caz pe data de 25 februarie postul de televiziune *Albasat TV* din Nisporeni a fost percheziționat de poliție și ulterior a fost intentat dosar penal împotriva postului pentru încălcarea unui contract de prestare a serviciilor, din 2006.

MOA OSCE/BIDDO a recepționat rapoarte credibile din partea candidaților, activiștilor de partid sau familiilor lor, inclusiv din Edineț și Briceni, cu privire la presiuni din partea angajatorilor ca să-i determine să iasă din cursa electorală sau nu mai să participe în campanie, în caz contrar urmând a fi concediați. Partidele de opoziție au informat MOA OSCE/BIDDO despre presiunile exercitate asupra funcționarilor publici și studenților pentru a-i determina să participe la întrunirile PCRМ și să se abțină de la participarea în marșurile desfășurate de opoziție. Astfel de rapoarte au fost primite dintr-un șir de localități și au fost verificate de observatorii MOA OSCE/BIDDO din Briceni și Ialoveni. Neajunsurile remarcate pe parcursul campaniei nu sunt în conformitate cu Paragraful 7.7 al Documentului OSCE din 1990 de la Copenhaga, care prevede că atmosfera în care se desfășoară campania trebuie să fie lipsită de intervenții și intimidări administrative.

Concurenții electorali au beneficiat de prevederile noii Legi privind întrunirile publice, care a înlocuit obligația de a obține autorizația pentru întrunirile din aer liber de la autoritățile locale printr-o notificare de către organizatori. Cu toate acestea, în unele cazuri concurenții electorali și autoritățile locale se pare că au crezut că autorizarea încă mai este necesară. Unele partide politice au raportat dificultăți ocazionale în accesul la sălile publice de întruniri.

Într-un caz regretabil, un candidat de pe listele PLDM a atacat echipa de filmare a agenției informaționale *Omega* pe data de 22 aprilie în cadrul unei acțiuni de protest în Chișinău.

Conducerea partidului și-a cerut scuze și a eliminat candidatul în cauză de pe listele sale electorale. Mass-media a relatat că individul în cauză a fost arestat.

Mass-media

Televiziunea este cea mai influentă sursă de informare din Moldova. Două canale de televiziune, radiodifuzorul public *Moldova 1* și *NIT*, au acoperire națională. Ziarele au un impact limitat din cauza tirajelor relativ mici. Postul privat *Pro TV*, perceput ca unul din puținele surse dispuse să ofere diferite puncte de vedere politice, s-a confruntat cu probleme în luna decembrie 2008, legate de prelungirea licenței. După ce îngrijorări au fost formulate de comunitatea diplomatică, *Pro TV* și-a putut continua activitatea, iar concursul pentru licențele noi a fost amânat pentru perioada de după alegeri.

Cadrul juridic de reflectare a campaniei în mass-media este prevăzut de Codul Electoral, Codul Audiovizualului și Regulamentul CEC privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă.³ Unele aspecte ale acestui Regulament au trezit îngrijorări din cauză că au inclus restricții care nu sunt în conformitate cu principiile libertății de exprimare, și a accesului la informație, garantat prin Articolele 32 și 34 ale Constituției.⁴

În programele de știri, difuzate în orele de vârf, posturile finanțate de la bugetul de stat, *Moldova 1* și *Radio Moldova* au reflectat într-o anumită măsură⁵ unui număr larg de concurenți electorali, deși limitat în timp. PCRM a beneficiat de cea mai pozitivă reflectare, în timp ce AMN și PLDM au fost prezentați predominant într-o tonalitate neutră sau negativă. În același timp, în programele sale de știri⁶, *Moldova 1* a reflectat pe larg⁷ activitățile oficiale ale Președintelui și guvernului. Întrucât Președintele și majoritatea miniștrilor ocupă poziții de frunte pe lista electorală a PCRM⁸, radiodifuzorul public a estompat diferența dintre reflectarea obligațiilor de serviciu ale persoanelor oficiale de rang înalt și activităților lor de campanie.⁹ Așa abordare nu este în conformitate cu Paragraful 5.4 al Documentului OSCE din 1990 de la Copenhaga.

Printre radiodifuzorii privați, politica editorială a posturilor *NIT* și *N4* a fost similară celei de la *Moldova 1*, cu o reflectare largă și în favoarea autorităților de stat. În același timp, ambele posturi au prezentat AMN, PL și PLDM în tonalități predominant negative. *EU TV* de asemenea a prezentat știri favorabile în reflectarea activității autorităților de stat, dar preponderent în favoarea PPCD. *Pro TV* și *TV7* au fost singurele posturi care au reflectat campania într-un mod mai echilibrat, difuzând inclusiv știri critice la adresa autorităților. Cu toate acestea, audiența lor potențială a fost limitată în comparație cu cea a posturilor *Moldova 1* și *NIT*.

³ Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă a fost adoptat de CEC pe data de 2 februarie.

⁴ Regulamentul interzice „utilizarea materialelor video sau audio în care apar personalități istorice din Moldova și de peste hotare, precum și simbolica statelor străine, organismelor internaționale, dar și imaginea persoanelor oficiale străine” în spoturile campaniei electorale.

⁵ Toți concurenții electorali împreună au primit 38 procente (peste 165 minute) de acoperire în știrile referitoare la subiect

⁶ Calculat drept cotă a timpului total acordat tuturor subiecților monitorizați, care includ toți concurenții electorali, Președintele, Guvernul, inclusiv miniștrii, Președintele Parlamentului și comisiile electorale de toate nivelurile.

⁷ 42 procente (egal cu 180 minute)

⁸ DI Voronin a primit 90 procente din reflectare, în calitatea sa de Președinte, în total 90 minute.

⁹ Art. 47 alin. (4) al Codului Electoral stipulează că „nici un concurent electoral nu avea priorități în virtutea funcției pe care o ocupă”.

În afara programelor de știri, instituțiile mass-media au respectat în general condiția legală de a acorda acces egal concurenților electorali la mass-media. Dezbaterile televizate organizate de mass-media locală și națională au oferit posibilitate concurenților să informeze alegătorii despre platformele sale. Oricum, faptul că PCRM a decis să nu participe la majoritatea dezbaterilor, cu excepția celor organizate de posturile publice de televiziune și de radio, ar fi putut reduce valoarea informațională a acestor dezbateri pentru spectatori.

Pe lângă dezbaterile oferite gratuit, publicitatea contra plată a fost utilizată pe larg de aproximativ jumătate de concurenți, cu o anumită proporție de agitație negativă utilizată în mare parte de PCRM împotriva oponentilor electorali. Unii concurenți s-au plâns de costurile mari stabilite de *Moldova 1* pentru difuzarea spoturilor electorale contra plată – 450 euro pe minut – fiind cel mai mare preț oferit de radiodifuzori.

Un număr mare de contestații vizând instituțiile mass-media au fost recepționate și examinate de CEC și Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA). CCA, singurul organ care are competență exclusivă să aplice sancțiuni instituțiilor audiovizuale pentru a asigura respectarea legii de către acestea, nu a reușit să reacționeze la timp față de reflectarea dezechilibrată observată în presa audiovizuală. Hotărârea CCA din 24 martie privind avertizarea a șapte instituții audiovizuale, inclusiv *Moldova 1*, pentru că nu au respectat principiul pluralismului în activitatea lor de radiodifuzare, nu a fost publicată până la sfârșitul campaniei electorale și de aceea a avut un impact redus.

Contestații

În general, CEC și CC și-au îndeplinit obligațiile legate de adoptarea hotărârilor cu privire la contestații și au asigurat ca în general contestațiile electorale să fie examinate în termen și cu respectarea principiilor un proces corespunzător. CEC a instituit un registru actualizat permanent de contestații și a plasat hotărârile sale pe pagina web în decursul a 24 ore de la pronunțare. Totuși, CEC a răspuns la numeroase contestații și prin scrisori, fără a adopta o hotărâre oficială, astfel lipsind contestatarul de posibilitatea de a contesta în instanță.

Marea majoritate a hotărârilor CEC cu privire la contestații au fost legate de agitația electorală în mass-media. Contestațiile au vizat în mare parte desfășurarea campaniei nerespectând normele etice, reflectarea pe larg a activității Președintelui în mass-media și utilizarea simbolurilor naționale sau străine sau a personalităților. Alte contestații s-au referit la distrugerea afișelor, lipsa mențiunii obligatorii prin lege că materialul este unul electoral și omiterea indicației că materialul a fost achitat din fondul electoral. Respingerea unui număr considerabil de astfel de contestații se pare că a avut la origine lipsa unor probe plauzibile.

În regiuni, distrugerea afișelor și amplasarea acestora în locuri neautorizate au fost cele mai frecvente subiecte ale contestațiilor depuse la CC sau poliție. Alte contestații au inclus declarații privind obstrucționări în campania electorală de către autoritățile publice locale sau poliție, utilizarea resurselor publice pentru campanie și desfășurarea agitației electorale ilegale de către autoritățile publice sau membrii CC.

Până pe 4 aprilie, Curtea Supremă de Justiție a examinat circa 24 de recursuri. Acestea s-au referit în primul rând la hotărârile CEC cu privire la crearea secțiilor de votare peste hotare, aplicarea ștampilei în actele de identitate ale alegătorilor, precum și atacarea hotărârilor CEC cu privire la aspecte ce țin de campanie. Curtea Supremă de Justiție a menținut hotărârile inițiale în majoritatea cazurilor.

Două cereri de înregistrare din partea a doi posibili candidați independenți au fost respinse de CEC din cauza numărului insuficient de semnături valabile. Ambii candidați au atacat hotărârile CEC în Curtea Supremă de Justiție, care a menținut hotărârile CEC.

Participarea femeilor

Deși majoritatea concurenților au inclus aspecte sociale și de familie în platformele lor, teme specifice vizând femeile sau egalitatea între femei și bărbați nu au fost evidente pe parcursul campaniei și partidele nu au vizat în mod special alegătorii femei.

Conform CEC, 305 femei candidate au concurat pentru alegeri, constituind 25,7 procente din numărul total de candidați. Douăzeci și două de femei (18,3 procente) au ocupat poziții în primii zece candidați ale listelor respective de partid; oricum, cinci din acestea pe o singură listă a Mișcării „Acțiunea Europeană” (MAE). Două partide, AMN și UCM, nu au inclus nici o femeie în primele zece poziții ale listelor lor.

În Parlamentul actual, femeile ocupă 21,8 procente de locuri. Prim-ministrul actual este femeie și candidează a treia pe lista de candidați a PCRM. Un membru CEC din nouă este femeie și nouă din 35 CC sunt conduse de femei. Femeile au fost în general supra-reprezentate la nivelurile mai inferioare ale administrației electorale, 64 procente din BSV fiind conduse de femei.

Participarea minorităților naționale

Deși persoanele aparținând minorităților naționale constituie o parte considerabilă a populației, aspectele legate de minoritățile naționale nu au jucat un rol proeminent în campania electorală. Informația oficială, materialele de campanie ale partidelor și buletinele de vot au fost oferite atât în limba de stat, cât și în limba rusă, care se bucură de statutul „limbii de comunicare interetnică” și este vorbită de majoritatea persoanelor care aparțin minorităților naționale.

Deși CEC nu a pus la dispoziție careva date oficiale cu privire la apartenența etnică a candidaților, se pare că unele partide au inclus reprezentanți ai minorităților naționale în listele lor de candidați. Nu au fost formulate îngrijorări cu privire la componența etnică a organelor electorale.

Modificările recente ale Codului Electoral cu privire la cetățenia multiplă poate afecta nefavorabil participarea politică a persoanelor care aparțin minorităților naționale. La fel ca și în alegerile anterioare, participarea persoanelor care aparțin minorității romilor rămâne comparativ redusă, întrucât ei nu sunt vizați în mod special de majoritatea partidelor.

Observatorii electorali

Codul Electoral conține prevederi privind observarea alegerilor procesului electoral de organizații internaționale și organizații neguvernamentale locale, precum și de reprezentanții concurenților electorali. În total CEC a acreditat 2 532 observatori locali imparțiali.

Sub egida ONG-ului umbrelă „Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2009” care cuprinde 70 de organizații ale societății civile, Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM) a implicat 44 observatori pe termen lung și a publicat cinci rapoarte vizând procesul preelectoral. LADOM a trimis circa 2 102 observatori la secțiile de

votare în ziua alegerilor și pe lângă observarea zilei de votare, s-a angajat să efectueze o numărătoare paralelă a voturilor în majoritatea secțiilor de votare.

Ziua alegerilor

Ziua alegerilor a fost bine organizată și s-a desfășurat calm și liniștit, fără ca incidente majore să fi fost semnalate. Votarea a fost observată în 1,300 secții de votare în toate circumscripțiile electorale. Desfășurarea generală a votării a fost evaluată ca bună și foarte bună în cazul a 98 la sută din secțiile de votare vizitate.

Observatorii MIOA au raportat o bună cunoaștere a procedurilor electorale de către membrii BSV, fiind semnalate câteva cazuri de aplicare inconsecventă a legislației. Problemele observate au inclus acceptarea de către BSV a invitațiilor de a vota drept acte de identitate în cazul a 23 la sută de secții de votare în care s-a desfășurat observarea și nu întotdeauna au fost reținute CDV-urile, așa cum prevede regulamentul CEC, astfel de cazuri fiind semnalate în 20 la sută din secțiile de votare vizitate. Persoane neautorizate, în special polițiști sau reprezentanți ai autorităților locale, au fost prezenți în 4 la sută din secțiile de votare în care a avut loc observarea, deși, doar câteva rapoarte s-au referit la încercări din partea unor astfel de persoane de a influența alegătorii.

Alte probleme semnalate de către observatori s-au referit la secretul votului, cazuri de votare în grup fiind observate în 6 la sută din secțiile de votare vizitate și câteva secții de votare în care cabinele de vot erau acoperite cu stofă transparentă sau nu erau deloc acoperite. Urnele de vot nu au fost corespunzător sigilate în 3 la sută din secțiile de votare vizitate. Potrivit CEC, aproximativ 25 la sută din buletinele de vot au fost tipărite în limba rusă. Observatorii MIOA au semnalat cazuri în care buletine de vot în limba rusă nu au fost disponibile pentru alegători în Copăceni (CC Sângerei) și în Bârnova și Sauca (ambele în CC Ocnîța). Observatorii au remarcat că listele electorale nu au fost afișate în incinta a 75 de secții de votare vizitate.

Potrivit analizei preliminare a MIO, alegătorii înscriși în listele suplimentare pe întreg teritoriul țării nu a depășit cifra de 1,5 la sută.

Observatorii au raportat că 61 la sută din secțiile de votare vizitate nu au fost accesibile pentru alegătorii cu dezabilități. Observatorii locali au fost prezenți în 78 la sută din secțiile de votare vizitate, dintre care 42 la sută aparținând ONG-ului umbrelă Coaliția 2009. De asemenea, observatori din partea concurenților electorali au fost prezenți în 97 la sută din secțiile de votare vizitate, majoritatea reprezentând PCRM, PSDM, PLDM, AMN, PL și PDM.

Un total de 103 de numărări au fost observate de către MIOA. Numărarea voturilor a fost evaluată drept una mai puțin pozitivă decât votarea, observatorii caracterizând-o ca foarte bună și bună în 93 la sută de cazurile observate și proastă sau foarte proastă în 7 la sută din cazuri. Semnificative probleme legate de respectarea procedurii au fost identificate în cazul unei serii numărări observate. Legislația prevede ca înainte de începerea procesului de numărare, buletinele de vot nefolosite să fie numărate, anulate prin aplicarea unei ștampile speciale, împachetate separat și sigilate. Această procedură nu a fost respectată în 17 la sută din numărările observate. Ștampilele „VOTAT” folosite pentru marcarea buletinelor de vot, nu au fost colectate și stocate în siguranță în 7 la sută din cazurile observate.

În 9 la sută din cazuri, observatorii au semnalat o discrepanță dintre numărul buletinelor de vot aflate în urna mobilă și numărul alegătorilor incluși în lista suplimentară pentru votare

mobilă. Observatorii au semnalat că în 9 la sută din numărările observate, BSV nu au stabilit numărul de buletine de vot eliberate prin numărarea semnăturilor din listele de alegători. Contrar procedurilor stabilite, 21 la sută din BSV nu a stabilit numărul buletinelor aflate în urnele de bază.

Pe parcursul a 20 la sută din numărările observate, au apărut controverse cu privire la validitatea buletinelor de vot, observatorii semnalând câteva cazuri când criteriile aplicate la determinarea validității buletinelor au fost nemotivate sau inconsecvente. În 30 la sută din cazuri, BSV s-au confruntat cu dificultăți la completarea protocoalelor. Au fost semnalate cazuri când cifrele anunțate nu au fost corect înscrise, protocoalele privind rezultatele votării au fost completate cu creionul și semnate fără ca toți membrii BSV să fie prezenți. Contrar prevederilor legale, rezultatele protocoalelor nu au fost imediat plasate în afara secției de votare, în 64 la sută din cazuri și în 10 la sută din observări, observatorii și reprezentanții partidelor au fost împiedicați să urmărească procesul de transmitere a rezultatelor către CC.

Totalizarea voturilor de către CC a primit o notă pozitivă; deși aceasta a fost evaluată drept negativă în 25 la sută din cazuri, atmosfera de lucru în unele CC fiind caracterizată ca una dezorganizată și haotică. Observatorii au informat că CC au avut dificultăți în completarea protocoalelor privind rezultatele votării, în 13 la sută din cazuri. Reprezentanți ai concurenților electorali au fost văzuți în 76 la sută din procesele de totalizare observate, în timp ce persoane neautorizate au fost observate în 17 la sută din cazuri. Transparența procesului de totalizare nu a fost întotdeauna asigurată, observatorii neavând posibilitatea să observe totalizarea manuală și computerizată în 25 și 26 de cazuri respectiv.

*Această declarație este de asemenea disponibilă în limba de stat și în limba rusă.
Cu toate acestea versiunea engleză este singurul document oficial.*

Informație despre misiune și recunoștințe

DI Petros Efthymiou (Grecia), Șeful Delegației Adunării Parlamentare (AP) a OSCE a fost numit Coordonator Special de către Președintele în exercițiu al OSCE pentru a conduce observatorii pe termen scurt ai OSCE. DI David Wilshire (Marea Britanie) a condus Delegația Adunării Parlamentare a Consiliului European (APCE) și Dna Marianne Mikko (Estonia) a condus Delegația Parlamentului European (PE). DI Nikolai Vulcianov (Bulgaria) este Șeful Misiunii de Observare a Alegerilor OSCE/BIDDO.

Misiunea de Observare a Alegerilor OSCE/BIDDO (MOA) s-a deschis în Chișinău pe 26 februarie cu 42 experți și observatori pe termen lung din 23 State participante ale OSCE amplasați în capitală și șapte centre regionale. În ziua alegerilor, MIOA a trimis aproape 400 de observatori pe termen scurt din 43 State participante ale OSCE, inclusiv 70 membri ai Delegației AP OSCE, 19 de la APCE și 13 de la Parlamentul European. MIOA a observat votarea pe întreg teritoriul Republicii Moldova în aproape 1,300 secții din votare din totalul de 1 977, iar numărarea a fost observată în circa 100 secții de votare în toate circumscripțiile electorale. MIOA a fost prezentă și în toate consilii electorale de circumscripție pentru a observa totalizarea rezultatelor.

OSCE/BIDDO va face public un raport final complex cu privire la aceste alegeri aproximative peste 8 săptămâni după finisarea procesului electoral.

MIOA aduce mulțumiri Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Comisiei Electorale Centrale și altor autorități de stat și locale pentru susținere și cooperare pe parcursul activității de observare. MIOA dorește să-și aducă mulțumirile și Misiunii OSCE din Moldova, Biroului OSCE al Înalțului Comisar pentru Minorități Naționale, Reprezentantului Special al Secretarului General al Consiliului European, altor organizații internaționale și ambasade acreditate în Chișinău pentru sprijinul lor pe parcursul perioadei acestei misiuni.

Pentru mai multă informație, Vă rugăm să contactați următoarele persoane:

- Dl Jens Hagen-Eschenbacher, Purtător de cuvânt al OSCE/BIDDO sau dna Tatyana Bogussevich, Consultant alegeri OSCE/BIDDO (+48-22-520-06-00);
- Dl Klas Bergman, Director pentru comunicații, Adunarea Parlamentară a OSCE (+45-601-083-80);
- Dl Chemavon Chahbazian, Secretariatul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (+33-662-265-489);
- Dna Alina Alexandra Georgescu, Parlamentul European (+32-2-283-24-27)

Misiunea de Observare a Alegerilor OSCE/BIDDO: str. Pușkin, 47/1, bl. B, oficiul 1, Chișinău,
Republica Moldova;

Tel.: +373-22-20 00 34, fax: +373-22-20 00 33, e-mail: officeom@mtc.md .